

Aktivnosti Tržnega inšpektorata RS pri nadzoru varnosti proizvodov na trgu

*mag. Janez Novak,
Tržni inšpektorat Republike Slovenije, Ljubljana*

Tržni inšpektorat Republike Slovenije je inšpekcijski organ, ki deluje v sestavi Ministrstva za gospodarstvo. Vodi ga glavna tržna inšpektorica. Poleg sedeža inšpektorata v Ljubljani svoje naloge opravlja v 14 območnih enotah in 11 inšpekcijskih pisarnah, ki so locirane v večjih mestih Slovenije. Tržni inšpektorat je pristojen za nadzor nad izvrševanjem 39 zakonov (nekaterih v celoti, drugih delno) in več kot 80 podzakonskih predpisov, ki pomembno urejajo odnose na trgu. Kot pomembnejša področja pristojnosti lahko izpostavimo varstvo potrošnikov, trgovino, obrt, gostinstvo in turizem, delo na črno in ne nazadnje tudi varnost proizvodov.

Tako je del aktivnosti Tržnega inšpektorata usmerjen tudi v nadzor t. i. tehničnih predpisov, ki prenašajo direktive novega pristopa v slovenski pravni red. Z nadzorovanjem njihovega izvrševanja se aktivno vključuje v varovanje temeljnih načel Evropske unije, hkrati pa prispeva k varnosti uporabnikov proizvodov. Omeniti je treba nadzor nad izvajanjem določb Pravilnika o električni opreми, ki je namenjena za uporabo znotraj določenih napetostnih mej (Uradni list RS, št. 27/2004), Pravilnika o osebni varovalni opreми (Uradni list RS, št. 29/2005, 23/2006), Pravilnika o varnosti strojev (Uradni list RS, št. 75/2008), Pravilnika o elektromagnetni združljivosti (EMC) (Uradni list RS, št. 132/2006), Pravilnika o radijski in terminalski opreми (Uradni list RS, št. 77/2001, 40/2003), Pravilnika o plinskih napravah (Uradni list RS, št. 105/2000, 28/2002, 60/2003), Pravilnika o rekreacijskih plovilih (Uradni list RS, št. 42/2005), Zakona o gradbenih proizvodih (Uradni list RS, št. 52/2000, 110/2002) in Zakona o splošni varnosti proizvodov (Uradni list RS, št. 101/2005).

S prevzemom direktiv, ki temeljijo na usmeritvah »novega pristopa« k tehnični harmonizaciji in standardom in »globalnega pristopa« k ugotavljanju skladnosti, se je spremenil tudi način nadzora skladnosti proizvodov z zahtevami, ki so določene s temi predpisi. Razlog je v tem, da se sistem izkazovanja skladnosti spreminja tako, da proizvajalec skladnost proizvoda, ki ga je dal na trg, načeloma potrjuje sam z izjavo ES o skladnosti in oznako skladnosti in ne nujno s posameznimi listinami, ki jih obvezno izda tretja stranka. To pa pomeni, da se nadzorstvo pristojnih državnih organov nad izpolnjevanjem tehničnih zahtev izvaja potem, ko je proizvod že dan na trg kot skladen.

Glede na nove načine ugotavljanja in potrjevanja skladnosti proizvodov nadzor na trgu poteka predvsem v dveh smereh:

- nadzor prilaganja predpisanih listin proizvodom, kar se preverja z metodo t. i. administrativnega nadzora, ki obsega nadzor označevanja proizvodov s predpisanimi znaki skladnosti (npr. oznaka CE), prisotnosti prilaganja listin o skladnosti (npr. ES-izjava o skladnosti) in navodil za uporabo ter drugih predpisanih oznak (npr. označevanje z energijsko nalepko, ravni hrupa, z znakom o obveznem ločenem zbiranju odpadne električne in elektronske opreme (WEEE)) ipd.;
- nadzor dejanskega izpolnjevanja varnostnih in drugih predpisanih zahtev iz ustreznih tehničnih predpisov, kar se preverja z metodo vzorčenja. Pri tem se na trgu odzamejo vzorci proizvodov, ki so bili dani v promet kot skladni, in se predajo na analize – pregled in preskus glede izpolnjevanja predpisanih zahtev v usposobljenih preskuševalnih laboratorijih.

Na področju nadzora nad izvajanjem tehničnih predpisov je bilo v letu 2007 v administrativnih nadzorih pregledanih 2024 različnih tipov proizvodov. Največ nepravilnosti pri prilaganju predpisanih listin in označevanju je bilo ugotovljenih pri nadzoru vžigalnikov (50 % od vseh pregledanih tipov vžigalnikov), najmanj na področju plinskih naprav (7,8 % od vseh pregledanih tipov plinskih naprav). Na analize oziroma pregled in preskus v usposobljenih laboratorijih je bilo predanih 186 proizvodov, pri katerih so bile neskladnosti z zahtevami ugotovljene v 87 primerih (46,8 %). Pri jemanju vzorcev tržni inšpektorji usmerjajo pozornost na proizvode, za katere obstaja sum, da so neskladni z zahtevami.

Na inšpektoratu je v skladu z določili Uredbe o načinu mednarodne izmenjave informacij o ukrepih in dejanjih, ki omejujejo trgovanje s proizvodi (Uradni list RS, št. 119/2003) vzpostavljena nacionalna kontaktna točka za izmenjavo informacij o nevarnih proizvodih RAPEX. V letu 2007 je Tržni inšpektorat kot nacionalna kontaktna točka za sistem RAPEX prejel 1616 obvestil, od tega 1363 obvestil o proizvodih, ki predstavljajo resno nevarnost. Na podlagi prejetih obvestil Tržni inšpektorat in druge inšpekcije v skladu s pristojnostmi za posamezne vrste proizvodov preverjajo morebitno prisotnost priglašanih proizvodov na slovenskem trgu. V letu 2007 je bilo najdenih 118 priglašanih proizvodov, od tega 101 vozilo, 11 igrač, 5 proizvodov iz splošne varnosti in en kozmetični proizvod. V letu 2008 je Tržni inšpektorat priglasil v sistem RAPEX 12 proizvodov, od katerih predstavljamo nevaren otroški sedež za kolo, čelado za kolesarje in uporabnike rolk in kotalk, kuhalnik jaje in premično kombinirano zajeralno žago.

Informacije o najdenih nevarnih proizvodih na slovenskem trgu inšpektorat redno objavlja na svoji spletni strani, na kateri je na voljo več informacij.¹

Po vstopu Slovenije v Evropsko unijo se je na podlagi Uredbe Sveta (EGS) št. 359/93 o preverjanju skladnosti s pravili o varnosti proizvodov za izdelke, uvožene iz tretjih držav,² okrepil nadzor nad uvozom proizvodov iz tretjih držav. Carinska uprava obvešča Tržni inšpektorat na podlagi določbe te uredbe, ki določa, da če carinski organi pri mejnih kontrolah, ki jih izvajajo glede blaga, prijavljenega za sprostitev v prosti promet, ugotovijo:

- da ima proizvod ali serija proizvodov značilnosti, na podlagi katerih se utemeljeno sumi, da obstaja resna in neposredna nevarnost za zdravje in varnost, v primeru, če bi se ta proizvod uporabljal v normalnih in predvidenih okoliščinah, in/ali
- da proizvodu ali seriji proizvodov niso priloženi dokumenti ali da proizvodi niso označeni v skladu z nacionalno zakonodajo ali s predpisi Skupnosti na področju varnosti proizvodov, ki se uporabljajo v državi članici, v kateri se zaprosi za sprostitev v prosti promet,

zadržijo sprostitev proizvoda ali serije proizvodov v prosti promet in o tem obvestijo državne organe, pristojne za nadzor trga. Na podlagi izvajanja omenjene uredbe je Tržni inšpektorat v letu 2007 prejel od Carinske uprave 315 pisnih obvestil o zadržanju sprostitve proizvodov v prosti promet, od katerih je bilo v 35 primerih ugotovljeno, da gre za neskladne proizvode, in sprostitev v prosti promet ni bila dovoljena.

Tržni inšpektorat aktivno sodeluje v mednarodnem projektu EMARS³ (»Enhancing Market Surveillance Through Best Practice«), ki se bo zaključil konec leta 2008, ter bo sodeloval tudi v nadaljevanju projekta EMARS II v obdobju 2009–2011. Sodeloval je tudi v delovni skupini za izboljšavo metode za oceno tveganja proizvodov (WG IRAG - Improvement of Risk Assessment Guidelines), katero koordinira Evropska komisija in v okviru katere je bil javnosti že predstavljen osnutek nove metode.

Inšpektorat nadalje sodeluje v evropskem projektu Varna igrala (»Safe play on the playground!«), v katerega je vključenih sedem držav članic (Bolgarija, Danska, Estonija, Nizozemska, Norveška, Slovaška, Slovenija) ter ga sofinancira Evropska komisija in koordinira UOKIK, Poljska. V okviru projekta je bila izvedena kontrola varnosti otroških igral, trenutno pa sta v pripravi priročnik za lastnike oziroma upravnike otroških igrišč ter informativne brošure za osveščanje o pomembnosti varnih igral in njihovega rednega vzdrževanja.⁴

Pri nadzoru varnosti vžigalnikov Tržni inšpektorat sodeluje v dveletnem projektu (2007–2009, »Joint Market Surveillance Action on Child-Resistant Lighters and Novelty Lighters⁵«), v katerem sodeluje 15 držav članic (Avstrija, Bolgarija, Danska, Grčija, Estonija, Latvija, Malta, Nizozemska, Norveška, Poljska, Slovaška, Slovenija, Švedska) in ga sofinancira Evropska komisija ter koordinira PROSAFE. V okviru projekta se preverja skladnost vžigalnikov s predpisanimi zahtevami, to je z Odločbo Evropske komisije (2006/502/ES), in zahtevami standarda SIST EN ISO 9994. Poleg preverjanja

¹ http://www.ti.gov.si/si/obvestila_o_nevarnih_proizvodih_rapex/

² UL L 40, 17. 2. 1993, str. 1. Uredba, kakor je bila nazadnje spremenjena z Uredbo (ES) št. 1791/2006 (UL L 363, 20. 12. 2006, str. 1).

³ Več informacij o projektu na naslovu www.emars.eu.

⁴ Več informacij o projektu na naslovu <http://www.ti.gov.si/nc/si/splosno/cns/novica/article/12112/5310/>.

⁵ Več informacij o projektu na naslovu <http://www.ti.gov.si/nc/si/splosno/cns/novica/article/12112/5285/> in http://www.emars.eu/Market_Surveillance_of_Ciga.html.

listin, ki izkazujejo skladnost z zahtevami, so bili opravljeni tudi vzorčenje in preskusi vžigalnikov v izbranem laboratoriju v Veliki Britaniji.

Na področju varnosti električne opreme je inšpektorat sodeloval v mednarodnih projektih nadzora prenosnih svetilk (2006–2007), kabelskih podaljškov (2007–2008) in svetlobnih nizov (2007–2009). Sodeloval je tudi pri nadzoru izpolnjevanja zahtev za elektromagnetno združljivosti orodij (2007–2008) ter pri nadzoru radijske in terminalske opreme (2008–2009).

Pri nadzoru proizvodov, za katere je pristojnost za nadzor različnih vidikov varnosti deljena med več pristojnih organov, Tržni inšpektorat sodeluje z drugimi inšpekcijskimi organi. Tako je v letošnjem letu z Zdravstvenim inšpektoratom Republike Slovenije potekal skupen nadzor otroških vozičkov, pri katerem sta bili predmet kontrole tako mehanska kot kemijska varnost. Podobno je z Uradom Republike Slovenije za kemikalije potekal skupni nadzor električne opreme, pri kateri se je poleg električne varnosti preverjalo tudi izpolnjevanje zahtev glede omejevanja uporabe nekaterih nevarnih snovi v električni in elektronski opremi (RoHS).

Z začetkom uporabe Uredbe (ES) št. 765/2008 Evropskega parlamenta in Sveta o določitvi zahtev za akreditacijo in nadzor trga v zvezi s trženjem proizvodov⁶ s 1. januarjem 2010 se bo poudarek na izvajanju učinkovitega in proporcionalnega nadzora pristojnih inšpekcij nad varnostjo proizvodov na trgu še dodatno povečal, kar prinaša nove izzive tudi za Tržni inšpektorat.

Dodatne informacije o delovanju in aktivnostih Tržnega inšpektorata so na voljo na spletni strani www.ti.gov.si.

Vloga kontaktno-informacijske točke SIST

*mag. Jožica škof Nikolič,
SIST, Ljubljana*

V naši kontaktno-informacijski točki lahko zainteresirani pridobijo precej širok spekter različnih informacij. Informacije so lahko zelo osnovne zgolj o tem, kateri standardi so v veljavi in kje jih je mogoče kupiti, pa tudi zahtevnejše o tem, katerim predpisom in zahtevam mora ustrezati neki proizvod, da ga lahko tržite v Sloveniji in širše po svetu, itd.

Nudimo vam torej lahko informacije o:

- veljavnih predpisih za celotna področja in posamezne proizvode,
- zahtevah in določilih predpisov,
- obveznostih in načinu ugotavljanja skladnosti,
- izboru standardov, ki ustvarjajo domnevo o skladnosti s predpisi na harmoniziranih področjih,

⁶ UL L 218, 15. 8. 2008, str. 30.